

УДК 631.6

Романюк І. В., к.т.н., доцент, Герасімов Є. Г., к.т.н., доцент, Пінчук О. Л., к.т.н., ст. викладач (Національний університет водного господарства та природокористування, м. Рівне)

АНАЛІЗ СТАНУ ТА НАПРЯМКИ УДОСКОНАЛЕННЯ ТЕХНІЧНОЇ ЕКСПЛУАТАЦІЇ ОСУШУВАЛЬНИХ СИСТЕМ (НА ПРИКЛАДІ РІВНЕНЬСЬКОГО МІЖРАЙОННОГО УПРАВЛІННЯ ВОДНОГО ГОСПОДАРСТВА)

Висвітлено сучасний стан осушувальних систем в зоні обслуговування Рівненського міжрайонного управління водного господарства. Проведено аналіз експлуатаційних заходів по забезпеченню оптимального водного режиму на меліорованих землях. Запропоновано напрямки удосконалення технічної експлуатації осушувальних систем.

Ключові слова: осушувальна система, водний режим, експлуатаційні заходи.

Рівненське міжрайонне управління водного господарства (РМУВГ) є спеціально уповноваженою організацією Державного агентства водних ресурсів України у сфері управління водними ресурсами та здійснення державної політики щодо меліорації земель у Гошанському, Корецькому та Рівненському районах Рівненської області.

Крім технічного обслуговування міжгосподарських осушувальних систем Рівненського, Гошанського та Корецького районів, управління обслуговує комплекс гідротехнічних споруд, двох ставів, розташованих на р. Путилівка Рівненського району. Спеціалісти управління надають інженерну та практичну допомогу землекористувачам та орендарям у утриманні та обслуговуванні внутрішньогосподарської осушувальної мережі і ряду ставів. Більшість з них, завдяки вдалому використанню рельєфу місцевості, а також мальовничим лісам, що їх оточують, стали привабливими не тільки для будівництва санаторіїв та лікувальних закладів, але і улюбленим місцем відпочинку жителів розташованих поруч населених пунктів Рівненської та сусідніх Волинської і Хмельницької областей.

Крім проведення обов'язкових експлуатаційних заходів, регулярно, на замовлення власників та орендарів, здійснюється обстеження водогосподарських об'єктів і надаються не тільки рекомендації по раціона-

льному та безаварійному їх утриманню, а також і практичну допомогу в усуненні виявлених недоліків та дієву допомогу по утриманню гідроспоруд, забезпеченню їх надійної роботи та покращення технічних характеристик, а також в організації зон відпочинку (закріплення берегів, упорядкування прибережних смуг ставків тощо).

Організацією та виконанням робіт безпосередньо на осушувальних системах займаються працівники Рівненської, Гошанської та Корецької експлуатаційних ділянок.

Станом на 1 січня 2013 року в зоні обслуговування Рівненського МУВГ нараховується 64579 га осушених земель (брутто), з яких осушено закритим дренажем 56393 га. Конструктивно двостороннє регулювання водного режиму забезпечене на площі 15018 га. Площа польдерних систем, побудованих у зоні обслуговування управління, складає 1316 га.

Таблиця 1

Наявність меліорованих земель та їх характеристика

Р а й о н и	Наявність меліорованих земель, га		Осушено закритим дренажем, га	Можливе двостороннє регулювання га	Використано в с/г виробництві у 2012 р	в т.ч. під посів с/г культур
	брутто	нетто				
Рівненський	8894	8180	5625	5314	7497	915
Корецький	35686	34732	32103	4338	33990	8704
Гошанський	19999	19348	18665	5366	19345	13999
Всього по управлінню	64579	62260	56393	15018	60832	23618

Конструкція меліоративних систем, побудованих в зоні обслуговування Рівненського МУВГ, дає можливість здійснювати двохстороннє регулювання водно-повітряного режиму ґрунтів на площі 15018 га. Зволоження осушуваних земель здійснюється шляхом інфільтрації води з каналів.

Однак, з об'єктивних причин (недосконалість побудованих систем, несприятливий рельєф місцевості, технічний стан підпірних споруд та відсутність стабільних джерел зволоження) не має можливості проводити двостороннє регулювання водного режиму на всіх меліорованих площах.

Однією з головних причин є також низький технічний стан внутрішньогосподарської меліоративної мережі та відсутність у землекористувачів коштів, необхідних для проведення заходів з регулювання вод-

но-повітряного режиму.

На польдерних системах впродовж вегетаційного періоду 2012 року проводилось регулювання водного режиму ґрунтів методом попереджувального шлюзування та регулюванням інтенсивності автоматичного водовідведення, завдяки чому рівні ґрунтових вод підтримувались в межах норми.

Елементи меліоративних систем у переважній більшості знаходяться у робочому стані та виконують свої функції, хоча і були побудовані ще в 50-60-ті минулого століття, у період інтенсивного розвитку меліорації на Україні.

Необхідно відзначити, що це відбувається виключно за рахунок зусиль колективу управління, оскільки, починаючи з середини 90-х років розмір коштів, що направлялись з держбюджету на експлуатацію систем, з року в рік зменшувався і на проведення капітальних ремонтів, модернізацію і дооснащення меліоративних систем новітніми технічними засобами вони не виділялись зовсім.

При аналізі діяльності роботи управління слід врахувати, що практично вся землерийна техніка, яка знаходиться на балансі управління, 1-2 десятиріччя тому вичерпала свій технічний ресурс, а тому у процесі роботи часто виходить з ладу та вимагає все більш серйозних ремонтів із заміною не лише окремих деталей, але й цілих вузлів та агрегатів.

Недостатність коштів на придбання паливно-мастильних матеріалів та запасних частин, а також труднощі із забезпеченням ними (техніка, аналогічна наявній в управлінні, давно знята з виробництва), стримує нарощення темпів проведення земляних робіт навіть при ремонті міжгосподарської мережі, а тим більше – при очищенні внутрішньогосподарської мережі та наданні платних послуг.

В останні роки коштів, які виділяються на утримання міжгосподарської мережі, вистачає лише на проведення підтримуючих ремонтів та доглядові роботи за елементами міжгосподарської мережі, що негативно позначається на технічному стані осушувальних систем, а тому площі меліорованих земель, які потребують меліоративного поліпшення, або навіть реконструкції, з року в рік збільшуються, що змушує працівників управління з кожним роком докладати все більших зусиль для підтримання їх у робочому стані та, по можливості, забезпечувати необхідний водно-повітряний режим ґрунтів.



а)



б)

Фото 2. Технічний стан регулюючих споруд на осушувальній системі «Бухта» (а) та «Стубелка» (б)



а)



б)

Фото 3. Обкошування магістральних каналів на осушувальній системі «Шубків» (а) та «Стубелка» (б)



а)



б)

Фото 4. Вирубування чагарнику на провідному каналі осушувальній системі «Річки» (а) та на магістральному каналі осушувальній системі «Борщівка» (б)

Таблиця 2

Обсяги зарегульованої і відведеної води із осушувальних систем в розрізі районів за 2012 рік

№ з/п	Район, назва осушувальної системи	К-ть води відведеної із польдерів всього, млн. м ³	у тому числі:		К-ть води відведеної з інших осуш. систем, всього млн. м ³	в т.ч. через тарифіковані русла, всього млн. м ³	Кількість води зарегульованої, всього, млн. м ³	у тому числі:	
			Насосами млн. м ³	Самопливом, млн. м ³				у водосховищах, ставках, млн. м ³	в осушувальній мережі, млн. м ³
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Рівненський район									
1	“Загороща”	43,125	-	43,125	-	-	0,046	-	0,046
2	“Трикопці”	-	-	-	8,085	8,085	0,030	-	0,030
3	“Олександрія”	-	-	-	21,663	21,663	0,398	0,364	0,034
4	“Бечаль”	-	-	-	6,115	6,115	0,017	-	0,017
5	“Безодня”	-	-	-	7,047	7,047	0,582	0,552	0,030
6	“Житин-Городище”	-	-	-	21,484	21,484	0,242	0,192	0,050
7	“Шубків”	-	-	-	5,982	5,982	0,231	0,204	0,027
8	“Тайкури”	-	-	-	2,242	2,242	0,014	-	0,014
9	“Стубелка”	-	-	-	9,673	9,673	1,854	1,450	0,404
10	“Воля”	-	-	-	2,144	2,144	0,048	-	0,048
11	“Пересопниця-Кривичі”	-	-	-	21,018	21,018	0,059	-	0,059
	<i>Всього:</i>	<i>43,125</i>	<i>-</i>	<i>43,125</i>	<i>105,453</i>	<i>105,453</i>	<i>3,521</i>	<i>2,762</i>	<i>0,759</i>
Гоцанський район									
1	“Борщівка”	-	-	-	0,014	0,014	0,035	-	0,035
2	“Сінне-Курозвани”	-	-	-	8,076	8,076	0,147	-	0,147
3	“Бабин-Томахів”	-	-	-	4,558	4,558	0,035	-	0,035

продовження табл. 2

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
4	“Михайлівка”	-	-	-	9,027	9,027	0,765	0,708	0,057
5	“Гук і Корчунок”	-	-	-	4,073	4,073	0,984	0,788	0,196
6	“Люцинівка”	-	-	-	1,197	1,197	0,774	0,749	0,025
7	“Вовкушів-Мощаниця”	-	-	-	2,941	2,941	2,509	2,337	0,172
8	“Бухта”	-	-	-	4,109	4,109	2,421	2,281	0,140
9	“Симонів”	-	-	-	3,115	3,115	8,057	7,952	0,105
	<i>Всього:</i>	-	-	-	<i>37,110</i>	<i>37,110</i>	<i>15,727</i>	<i>14,815</i>	<i>0,912</i>
Корецький район									
1	“Топчанка”	-	-	-	23,854	23,854	0,698	0,608	0,090
2	“Ст. Корець”	-	-	-	0,589	0,589	0,063	-	0,063
3	“Устя”	-	-	-	9,735	9,735	0,052	-	0,052
4	“Річки”	-	-	-	0,875	0,875	0,113	-	0,113
5	“Межиричі”	-	-	-	3,588	3,588	7,053	6,790	0,263
6	“Берви”	-	-	-	3,853	3,853	0,689	0,510	0,179
7	“Весняне”	-	-	-	0,795	0,795	0,015	-	0,015
8	“Крилів”	-	-	-	2,769	2,769	0,934	0,788	0,146
9	“Залізниця”	-	-	-	17,880	17,880	0,553	0,506	0,047
10	“Головниця”	-	-	-	2,984	2,984	1,059	0,948	0,111
11	“Коловерть”	-	-	-	7,843	7,843	1,182	1,068	0,114
12	“Даничів”	-	-	-	3,770	3,770	0,755	0,704	0,051
13	“Весняне”	-	-	-	1,454	1,454	0,010	-	0,010
14	“Головниця”	-	-	-	4,324	4,324	0,014	-	0,014
15	“Даничів”	-	-	-	26,520	26,520	0,369	0,349	0,020
	<i>Всього:</i>	-	-	-	<i>110,833</i>	<i>110,833</i>	<i>13,559</i>	<i>12,271</i>	<i>1,288</i>
	Разом:	43,125	-	43,125	253,396	253,396	32,807	29,848	2,959

Для підтримання систем у робочому стані практично усі кошти, зароблені при виконанні робіт стороннім організаціям, направляються на виконання поточних ремонтів на міжгосподарській мережі.

Осушувальні системи були побудовані ще у період з 60-тих по 80-ті роки минулого століття, а тому в результаті значного періоду експлуатації цілком закономірне їх технічне та моральне старіння, вони потребують значних ремонтів та переоснащення новітніми технічними засобами.

Впродовж 2012 року на міжгосподарській мережі відремонтовано 88 шт. гідротехнічних споруд. Для поліпшення експлуатаційних показників та покращення естетичного вигляду, у звітному році було обкошено 713,471 га та вирубано чагарнику на площі 161,57 га на укосах і бермах каналів.

Завдяки спільним зусиллям колективу управління та землекористувачів по підтриманню осушувальної мережі та ГТС, останні змогли використати в сільськогосподарському виробництві 60832 га, що складає 94,2% наявних меліорованих земель.

Аналіз діяльності показав, що не зважаючи на недостатність фінансування, зношеність механізмів, недостатність уваги з боку землекористувачів, завдяки правильній організації робіт та раціональному розподілу трудових та матеріальних ресурсів, а також оперативному та своєчасному прийняттю технічних та організаційних рішень осушувальні системи зони обслуговування підтримувались в робочому стані.

Недостатність коштів призвела до того, що незважаючи на усі зусилля, наявність необхідної техніки та кваліфікованих кадрів, навіть при повному освоєнні отриманих капіталовкладень, так і не можливо забезпечити виконання всього комплексу експлуатаційних заходів, що необхідні для забезпечення високоефективного використання меліорованих земель.

Викликає занепокоєння відверта недалекоглядність користувачів меліорованих земель, свідченням чого є те, що для утримання внутрішньогосподарської мережі, гончарного дренажу та гідротехнічних споруд, які розташовані на ній, практично ні в одному з господарств за елементами меліоративних систем не закріплені спеціалісти-гідротехніки та робочі – оглядачі гідротехнічних споруд.

1. Основні показники технічної експлуатації осушувальних систем і використання меліорованих земель рівненського міжрайонного управління водного господарства за 2012 рік. **2.** Правила технічної експлуатації меліоративних систем. Наказ Державного комітету України по водному господарству від 25 грудня 2001 р. № 285. ДГО «Укрводексплуатація» / Держводгосп України. –

Київ, 2001. 3. Положення про проведення планово-попереджувальних ремонтів меліоративних систем і споруд. – К., 2000. – 68 с.

Рецензент: д.т.н., професор Гурин В. А. (НУВГП)

**Romaniuk I. V., Candidate of Engineering, Associate Professor,
Gerasimov E. G., Candidate of Engineering, Associate Professor,
Pinchuk O. L., Candidate of Engineering, Senior Lecturer (National
University of Water Management and Nature Resources Use, Rivne)**

**ANALYSIS OF TRENDS AND IMPROVING OF TECHNICAL
EXPLOITING DRAINAGE SYSTEMS (FOR EXAMPLE RIVNE
INTERREGIONAL WATER MANAGEMENT DEPARTMENT)**

The modern state of drainage systems in the service area of the Rivne Interregional Water Management is shown. The analysis of performance measures for optimal water regime on reclaimed lands is done. Directions improving maintenance of drainage systems are proposed.

Keywords: drainage system, water treatment, performance measures.

**Романюк І. В., к.т.н., доцент, Герасимов Е. Г., к.т.н., доцент,
Пинчук О. Л., к.т.н., старший преподаватель (Национальный
университет водного хозяйства и природопользования, г. Ровно)**

**АНАЛИЗ СОСТОЯНИЯ И НАПРАВЛЕНИЯ
УСОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ ТЕХНИЧЕСКОЙ ЭКСПЛУАТАЦИИ
ОСУШИТЕЛЬНЫХ СИСТЕМ (НА ПРИМЕРЕ РОВЕНСКОГО
МЕЖРАЙОННОГО УПРАВЛЕНИЯ ВОДНОГО ХОЗЯЙСТВА)**

Освещено современное состояние осушительных систем в зоне обслуживания Ровенского межрайонного управления водного хозяйства. Проведен анализ эксплуатационных мероприятий по обеспечению оптимального водного режима на меліорированных землях. Предложены направления совершенствования технической эксплуатации осушительных систем.

Ключевые слова: осушительная система, водный режим, эксплуатационные мероприятия.
